

The Abraham Arbesfeld Kollel Yom Rishon

Sunday Morning Learning Program for Men

WWW.KOLLELYOMRISHON.ORG

Avenging the Blood of a Loved One

This week's shiurim are dedicated by
Shifra and Larry Shafier in memory of Isabel
and Edwin Shafier z"l and in honor of Ruth
Ann and Louis Raymon

Rabbi David Hirsch
נובמבר 8, 2015 • חשוון תשע"ו

1 תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף מט עמוד א

אמר ליה: מאי טעמא קטלתיה לאבנר - ? אמר ליה: גואל הדם דעשאל הוא.

2 רמב"ם הלכות מלכים פרק ט הלכה ב

בן נח שעבד ע"ז הרי זה חייב, והוא שיעבוד כדרכה, וכל ע"ז שבית דין של ישראל ממיתין עליה בן נח נהרג עליה, וכל שאין בית דין של ישראל ממיתין עליה אין בן נח נהרג עליה, ואע"פ שאינו נהרג אסור בכל, ואין מניחין אותו להקים מצבה, ולא ליטע אשרה, ולא לעשות צורות וכיוצא בהן לנוי. הלכה ד

בן נח שהרג נפש אפילו עובר במעי אמו נהרג עליו, וכן אם הרג טריפה או שכפתו ונתנו לפני הארי או שהניחו ברעב עד שמת, הואיל והמית מכל מקום נהרג, וכן אם הרג רודף שיכול להצילו באחד מאיבריו נהרג עליו, מה שאין כן בישראל

3 רמב"ם הלכות מלכים פרק ג הלכה י

כל ההורג נפשות שלא בראיה ברורה, או בלא התראה, אפילו בעד אחד, או שונא שהרג בשגגה, יש למלך רשות להרגו ולתקן העולם כפי מה שהשעה צריכה, והורג רבים ביום אחד ותולה ומניחין תלויים ימים רבים להטיל אימה ולשבר יד רשעי העולם

4 השנת הראב"ד מלכים פרק ט

וכן אם הרג רודף וכו'. א"א קשיא ליה אבנר, עכ"ל.

5 משנה למלך הלכות מלכים פרק ט הלכה ד

וכן אם הרג רודף כו'. כתוב בהשגות א"א קשיא ליה אבנר, ונראה דאין צורך לכל הדוחקים שכתב המריק"א ומסוגיא זו אין סתירה לדברי רבינו ז"ל דשאני אבנר שהיה גואל הדם דעשאל וגבי גואל הדם כי היכי דרשאי להרוג למי שהרג בשוגג ה"נ אם הרג למי שיכול להציל באחד מאיבריו רשאי אבל אין ב"ד הורגין למי שיכול להציל באחד מאיבריו ולא הציל ובדין סנהדרין דקאמרי בגמרא היינו שלא בא יואב על אבנר באלמות ודרך רוצח בעלמא אלא שכלכל דבריו במשפט וזה כפתור ופרח בפירוש הגמרא ודוק ולא יהא גרוע מהורג בעדות מיוחדת שכתב רבינו בפ"א מהל' רוצח שאם הרגו גואל הדם אין לו דמים דוק ותמצא כיוצא בזה:

6 בית הבחירה למאירי מסכת סנהדרין דף נו עמוד ב

וכן לענין שפיכות דמים אפילו הרג עובר שבמעי אמו מה שאין כן בישראל עד שיצא מכלל נפל אפילו הרג טרפה או כפתו לפני ארי או הרג רודף שהיה יכול להצילו באחד מאיבריו וכן כל כיוצא אלו שחייבין מיתה בישראל אלא שאין בית דין ממיתין אותן בבני נח נהרגין שהרי אף בישראל רשאי המלך להרגן כמו שיתבאר וישראל בגוי כל שלא היה מקיים שבע מצות פטור שהרי מעובדי האלילים הוא אלא שאעפ"כ אסור שהגויים ורועי בהמה דקה אין גורמין להם מיתה ולא משתדלין להם בהצלה אבל אם היו ממקיימי שבע מצות הרי הוא בכלל בעלי דת ואף גדולי המחברים כתבו שכבישת שכרו באיסור עשה דביומו תתן שכרו ואע"פ ששיטת הסוגיא בזו מראה לך פנים אחרים הזהר שלא לטעות ולפרשה בדרך אחרת:

7 רמב"ם הלכות רוצח ושמירת הנפש פרק א הלכה ג

האב שהרג את בנו, אם היה לנהרג בן הרי זה הורג אבי אביו מפני שהוא גואל, ואם אין לו בן אין אחד מן האחין נעשה גואל הדם להמית את אביו אלא בית דין ממיתין אותו, ואחד הזכר ואחד הנקבה בגאולת הדם.

8 רמב"ם הלכות רוצח ושמירת הנפש פרק ד הלכה ט

ואין עושיין דבר זה לשאר מחוייבי מיתת בית דין אלא אם נתחייב מיתה ממיתין אותו ואם אינו חייב מיתה פוטרין אותו, שאע"פ שיש עונות חמורין משפיכות דמים אין בהן השחתת ישובו של עולם כשפיכות דמים, אפילו ע"ז ואין צריך לומר עריות או חילול שבת אינן כשפיכות דמים, שאלו העונות הן מעבירות שבין אדם להקב"ה אבל שפיכות דמים מעבירות שבינו לבין חבירו, וכל מי שיש בידו עון זה הרי הוא רשע גמור ואין כל המצות שעשה כל ימיו שקולין כנגד עון זה ולא יצילו אותו מן הדין שנ' אדם עשוק בדם נפש וגו'. 'צא ולמד מאחאב עובד ע"ז שהרי נאמר בו רק לא היה כאחאב וכשנסדרו עונותיו וזכותיו לפני אלהי הרוחות לא נמצא עון שחייבו כלייה ולא היה שם דבר אחר ששקול כנגדו אלא דמי נבות שנ' ותצא הרוח ותעמוד לפני ה' זו רוח נבות ונאמר לה תפתה וגם תוכל והרי הוא הרשע לא הרג בידו אלא סיבב קל וחומר להורג בידו.

9 תלמוד בבלי מסכת מכות דף י עמוד ב

ולו אין משפט מות, בגואל הדם הכתוב מדבר; אתה אומר: בגואל הדם הכתוב מדבר, או אינו אלא ברוצח? כשהוא אומר: יאכי לא שונא הוא לו מתמול שלשום - הרי רוצח אמור, הא מה אני מקיים ולו אין משפט מות? בגואל הדם הכתוב מדבר. תנן: מוסרין לו שני ת"ח, שמא יהרגנו בדרך וידברו אליו; מאי לאו דמתרו ביה דאי קטיל בר קטלא הוא! לא, כדתניא: וידברו אליו דברים הראויים לו, אומרים לו: אל תנהג בו מנהג שופכי דמים, בשגגה בא מעשה לידו; ר"מ אומר: הוא מדבר ע"י עצמו, שנאמר: וזה דבר הרוצח, אמרו לו: הרבה שליחות עושה. אמר מר: בשגגה בא מעשה לידו. פשיטא, דאי במזיד בר גלות הוא? אין, והא תניא, ר' יוסי בר' יהודה אומר: בתחלה אחד שוגג ואחד מזיד מקדימין לערי מקלט, וב"ד שולחין ומביאין אותם משם, מי שנתחייב מיתה - הרגוהו, שנאמר: יבושלחו זקני עירו ולקחו אותו משם ונתנו אותו ביד גואל הדם ומת, מי שלא נתחייב - פטרוהו, שנאמר: יגהצילו העדה את הרוצח מיד גואל הדם, מי שנתחייב גלות - מחזירין אותו למקומו, שנא: ידוהשיבו אותו העדה אל עיר מקלטו אשר נס שמה; רבי אומר: מעצמן הן גולין, כסבורין הן: אחד שוגג ואחד מזיד קולטות; והן אינן יודעין שבשוגג קולטות, במזיד אינן קולטות. א"ר אלעזר: עיר שרובה רוצחים - אינה קולטת, שנאמר: טוודבר באזני זקני העיר ההיא את דבריו, ולא שהושוו דבריהן לדבריו. וא"ר אלעזר: עיר שאין בה זקנים אינה קולטת, דבעינן זקני העיר וליכא. איתמר: עיר שאין בה זקנים - רבי אמי ור' אסי, חד אומר: קולטת, וחד אומר: אינה קולטת. למאן דאמר אינה קולטת, בעינן זקני העיר וליכא; למאן דאמר קולטת, מצוה בעלמא. ועיר שאין בה זקנים - ר' אמי ורבי אסי, חד אמר: נעשה בה בן סורר ומורה, וחד אמר: אין נעשה בה בן סורר ומורה. למ"ד אין נעשה בה בן סורר ומורה, בעינן טזקני עירו וליכא; למ"ד נעשה בה בן סורר ומורה, מצוה בעלמא. ועיר שאין בה זקנים - ר' אמי ור' אסי, חד אמר: מביאה עגלה ערופה, וחד אמר: אינה מביאה עגלה ערופה. למ"ד אינה מביאה עגלה ערופה, בעינן יזקני העיר ההיא וליכא; למאן דאמר מביאה עגלה ערופה, מצוה בעלמא. א"ר חמא בר חנינא: מפני מה נאמרה פרשת רוצחים

10 תלמוד בבלי מסכת מכות דף יב עמוד א

ת"ר: ורוצח גואל הדם את הרוצח - מצוה ביד גואל הדם, אין גואל הדם רשות ביד כל אדם, דברי רבי יוסי הגלילי; ר' עקיבא אומר: רשות ביד גואל הדם, וכל אדם חייבין עליו.

11 רמב"ם הלכות רוצח ושמירת הנפש פרק א

הלכה א

כל הורג נפש אדם מישראל עובר בלא תעשה שנ+ 'שמות כ' י"ד +לא תרצח, ואם רצח בזדון בפני עדים מיתתו בסייף שנאמר+ שמות כ"א כ' +נקם ינקם, מפני השמועה למדו שזו מיתת סייף, בין שהרג את חברו בברזל בין ששרפו באש מיתתו בסייף.
הלכה ב

מצוה ביד גואל הדם שנ+ 'במדבר ל"ה י"ט +גואל הדם הוא ימית את הרוצח, וכל הראוי לירושה הוא גואל הדם, לא רצה גואל הדם או שלא היה יכול להמיתו או שאין לו גואל דם בית דין ממיתין את הרוצח בסייף.

12) רמב"ם הלכות רוצח ושמירת הנפש פרק ה

הלכה ט

רוצח בשגגה שהרגו גואל הדם חוץ לתחום עיר מקלטו פטור שנ+ 'דברים י"ט ו' +ולו אין משפט מות.
הלכה י

אחד ההורגו בדרך קודם שיכנס לעיר מקלטו או שהרגו בחזירתו עם השנים ששומרין אותו, נכנס לעיר מקלטו ויצא חוץ לתחומה בזדון הרי זה התיר עצמו למיתה ורשות לגואל הדם להרגו ואם הרגו כל אדם אין חייבין עליו שנ+ 'במדבר ל"ה כ"ז +אין לו דם .